

بررسی پیوند حیاط مرکزی و طبیعت در پایداری محیطی ابنیه سنتی اقلیم گرم و خشک ایران

فاطمه محمدعلی نژاد

مربی گروه مهندسی معماری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
f.mohammadalinezhad@scu.ac.ir

چکیده

یکی از موضوعات رایج در عصر حاضر توسعه پایدار می باشد. حیاط مرکزی به عنوان یکی از عناصر معماری سنتی ایران واجد ویژگی هایی است که از منظر مبنایی و ارکان توسعه پایدار قابل بررسی می باشد. حیاط مرکزی نشاندهنده رابطه ای حکیمانه میان انسان و طبیعت است که با نگرش احترام به طبیعت و حفاظت از محیط زیست شکل گرفته است. تاکنون مطالعات بسیاری در خصوص حیاط مرکزی در معماری سنتی ایران انجام شده است که موید ویژگی های ارزنده این فضای شاخص ابنیه اقلیم گرم و خشک ایران می باشد. پژوهش حاضر بر آن است تا این عنصر معماری را از منظر رکن محیطی توسعه پایدار مورد مذاقه قرار دهد. در این راستا به شیوه توصیفی-تحلیلی از طریق مطالعات کتابخانه ای، ابتدا توسعه پایدار و ارکان آن تشریح گردید و سپس با معرفی حیاط مرکزی و پیوند آن با عناصر طبیعت به ارزیابی این رابطه حکیمانه در قالب پایداری محیطی پرداخته شد. نتایج بررسی های انجام شده نشان می دهد که حیاط مرکزی در پیوند با عناصر طبیعی کاملاً با اهداف محیطی توسعه پایدار همگرا می باشد.

واژگان کلیدی: حیاط مرکزی، طبیعت، توسعه پایدار، پایداری محیطی

۱- مقدمه

معماری سنتی ایران با احترام به طبیعت و حفاظت از آن به تمامی سطوح نیاز کاربران آن توجه داشته و در جهت برآوردن آنها راهکارهای طراحی متفاوت و ارزشمندی را ارائه داده است (محمدعلی نژاد و قاسمی نسب، ۱۳۹۶). حیاط مرکزی یکی از این راهکارهای ارزنده در اقلیم گرم و خشک می باشد. حیاط مرکزی همچون نگینی در دل خانه های کویری است که محیطی امن و آرام برای ساکنین به وجود می آورد. این حیاط از مجموع عوامل طبیعی و مصنوع ساخته شده است (فرقانی و شببانی، ۱۳۸۹). شناخت نحوی ترکیب این عوامل با یکدیگر، موجب دستیابی به نگرش گذشتگان در زمینه نوع ارتباط معماری با طبیعت خواهد بود. نگرشی که می تواند راهنمایی برای طراحان در عصر حاضر باشد. در این راستا با توجه به مباحث طرح شده در عصر کنونی، یکی از موضوعاتی که در ارتباط با این عنصر معماری سنتی ایران قابل بررسی است، ارزیابی ویژگی و کارکردهای آن از منظر توسعه پایدار و ارکان آن شامل پایداری محیطی، اقتصادی و اجتماعی می باشد که در مقاله حاضر با هدف آگاهی نسبت به نقش حیاط مرکزی در پیوند با عناصر طبیعی در تحقق پایداری محیطی به شیوه توصیفی-تحلیلی به پژوهشی کتابخانه ای پرداخته شده است. برای نیل به این هدف، ابتدا توسعه پایدار و ارکان آن تشریح می گردد. در امتداد آن حیاط مرکزی و نقش عناصر طبیعی در آن بررسی شده و در ادامه به بررسی پیوند حیاط مرکزی با طبیعت بر ایجاد پایداری محیطی پرداخته می شود.

۲- توسعه پایدار و پایداری محیطی

ایده توسعه پایدار منتج از نقد توسعه اقتصادی و صنعتی و نگرانی های پیرامون محیط زیست می باشد و هدف از آن حفظ منابع در کنار رفع نیاز کنونی است (غفاری و همکاران، ۹۵). بر مبنای تعریف کمیسیون جهانی محیط زیست و گزارش کمیسیون سازمان